VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

25.10.2016 VNK/1686/45/2016

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta 25.10.2016

Omistajaohjauksen yleiskatsaus

Valtion omistajaohjaus perustuu lakiin omistajaohjauksesta, osakeyhtiölakiin ja arvopaperilakiin sekä OECD:n linjauksiin hyvästä hallintotavasta valtio-omisteisissa yhtiöissä (OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises). Edellä mainittujen mukaisesti valtion omistajaohjauksessa on aina pyritty toimimaan mahdollisimman läpinäkyvästi omistajan, yhtiön hallituksen ja toimivan johdon kohdennettujen vastuiden ja oikeuksien osalta. Erityisesti hallitusnimitysten ja muun yhteistyön osalta omistajaohjaus on aina pyrkinyt noudattamaan OECD:n linjauksia. Näiden mukaan valtio-omisteisille yhtiöille on annettava operatiivinen itsenäisyys sekä yhtiön hallituksille mahdollisuus kantaa vastuunsa ja näiden itsenäisyyttä on kunnioitettava. OECD:n merkitykseen valtion yhtiöomistusviitekehyksessä viitataan myös uusimman valtioneuvoston omistajapoliittisen periaatepäätöksen alussa (13.5.2016).

Viimeisimmän periaatepäätöksen kantava ajatus on, että omistaminen ei ole itseisarvo vaan sillä on oltava kansallinen merkitys. Periaatepäätöksen mukaan yhtiöomistuksissa olevaa varallisuutta aiotaan irrottaa uuden yritystoiminnan synnyttämiseksi, mikä tukisi kotimaista elinkeinoelämää. Tämän toteuttamiseksi on perustettu valtion kehitysyhtiö Vake Oy. Muita periaatepäätöksen linjauksia ovat parlamentaarinen neuvottelukunta omistajaohjaukselle, uusi 33,4 % omistusraja omistajaohjauslakiin ja yhtiökohtaisten omistusrajojen muuttaminen. Osaksi periaatepäätöstä otettiin myös palkitsemiskannanotto, mikä aiemmin oli talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotto sekä uutena asia yhteiskuntavastuun kannanotto.

Valtio-omisteisten yhtiöiden riskienhallinta

Tarkastusvaliokunnan riskienhallintaa koskevan kysymyksen osalta voidaan todeta, että johdannaisia käytetään yleensä yrityksissä suojaustarkoituksiin esim. koronnousun varalta. Näistä päättää yhtiön hallitus osana yrityksen velkarahoitusratkaisua. Valtio-omistaja ei ole ohjeistanut eikä yksittäistapauksina käynyt läpi omistamiensa yritysten riskienhallintaa tai antanut siitä erillistä ohjeistusta. Valtiolla on virkamiesedustus hallituksissa, millä osaltaan turvataan riskienhallinnan toimivuus. Riskienhallinta kuuluu yhtiön hallituksen vastuulle ja on osana hallituksen vuosikelloa. Riskit kartoitetaan tyypillisesti vuosittain ja niistä raportoidaan omistajalle. Rahoitukseen liittyvät riskit ovat vain osa riskeistä. Yritystoiminnan riskit vaihtelevat ja ovat riippuvaisia mm. yhtiön liiketoiminnasta, taloudellisesta tilanteesta ja toimialasta jne.

Johdannaissopimusten purkaminen aiemmin

Tarkastusvaliokunnan kysymykseen, olisiko voitu ryhtyä Finavian johdannaissopimusten purkamiseen jo aikaisemmin, on mahdotonta ottaa kantaa, sillä johdannais-

ten sisällön analysointi ei kuulu VNK:n vastuulle eikä meillä ole riittävää tietoa asian analysoimiseksi.

Johdannaisten selvittäminen

Tarkastusvaliokunnan kysymykseen, tekikö Finavian hallitus väärän ratkaisun valitessaan linjansa, miten etenevät johdannaisten selvittämisessä, on mahdoton ottaa kantaa osallistumatta hallitusten kokouksiin ja saamatta tarkasteltavaksi niitä selvityksiä, jotka hallitus on teettänyt. On ilmeistä, että hallitus on pyrkinyt tekemään parhaansa edistääkseen yhtiön etua.

Tarkennus kokoukseen osanottajiin 2.12.2015

Teen Tarkastusvaliokunnalle 13.9.2016 esittämääni lausuntoon seuraavan tarkennuksen. Asianajaja Lindfors ei ollut läsnä 2.12.2015 järjestetyssä kokouksessa. Sen sijaan 2.2.2016 järjestettiin toinen kokous LVM:ssä, jossa olivat läsnä allekirjoittaneen lisäksi ministeri Anne Berner, Harri Sailas, Kari Savolainen ja eräitä LVM:n virkamiehiä sekä asianajaja Patrik Lindfors. Kokouksessa käsiteltiin yhtiön ja omistajan mahdollisia jatkotoimia Finavia -asiassa.

Sähköpostiviesti 6.11.2015 ministeri Bernerille

Vielä tuossa vaiheessa eli 6.11.2015 tavoiteltiin ministeri Bernerin toivomaa ratkaisua, jossa kanteita ei nostettaisi, vaan päästäisiin taloudellisesti järkevään sopimukseen tilintarkastusyhteisön kanssa. Esitin asiasta alustavan suunnitelman, jonka ministeri Berner hyväksyi. Kuten tarkastusvaliokunnalle 13.9.2016 osoittamassani lausunnossa totesin, vasta 11.11.2015 aloimme saada kokonaiskäsityksen muodostamisen kannalta riittävää informaatiota. Tämä informaatio muutti käsityksemme siitä, että ilman hallituksen jäsenten haastamista osa mahdollisista korvauksista jäisi saamatta. Tämän jälkeen toimitimme 20.11.2015 muistiomme toimenpidesuosituksineen LVM:lle.

Jo vuonna 2015 ja edelleenkin vallitsee sekä VNK:n että LVM:n kesken yhteinen käsitys siitä, että Finavian omistajaohjaus olisi tarkoituksenmukaista siirtää VNK:n hoidettavaksi. Tämä perustuu siihen, että LVM on toimialan regulaatioministeriö.

Helsingissä 25.10.2016

Eero Heliövaara
Ylijohtaja
Valtioneuvoston kanslia